

AANVULLEND VLEERMUIZENONDERZOEK

VALKENBURGLAAN 1

TE OOSTERBEEK

Ecologie

Rapportage aanvullend vleermuizenonderzoek

Valkenburglaan 1 te Oosterbeek

Opdrachtgever	Harm Post Advies Bakenbergseweg 1-4 6814 MA Arnhem
Rapportnummer	6986.004
Versienummer	D1
Status	Eindrapportage
Datum	8 oktober 2018
Vestiging	Brabant Heinz Moormannstraat 1b 5831 AS Boxmeer 0485 - 581818 boxmeer@econsultancy.nl
Opsteller	F. Boonk, MSc
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	S.H.W.M. Claessens, MSc
Paraaf	

Kwaliteitszorg

Econsultancy is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is een vereniging van ecologische advies- en -onderzoeksbureaus en werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en behartigt de belangen van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Betrouwbaarheid

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde protocollen en richtlijnen voor onderzoek. Het onderzoek betreft echter een momentopname en geeft een inschatting van de aanwezigheid van beschermde soorten op de onderzoekslocatie. Het incidenteel voorkomen van beschermde soorten is nooit met zekerheid uit te sluiten. Econsultancy accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek neemt.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
2	GEBIEDSBESCHRIJVING	2
	2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving	2
	2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie	3
3	RESULTATEN VOORGAAND ONDERZOEK.....	4
4	ONDERZOEKSMETHODIEK	5
5	ONDERZOEKSRESULTATEN	6
6	TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING	8
7	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	9

1 INLEIDING

Econsultancy heeft van Harm Post Advies opdracht gekregen voor het uitvoeren van een aanvullend ecologisch onderzoek aan de Valkenburglaan 1 te Oosterbeek.

Het aanvullend ecologisch onderzoek is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging. De initiatiefnemer is voornemens een deel van de manege (paarden dressuurhal en stal) te slopen ten behoeve van de bouw van een grotere hal (paarden springhal).

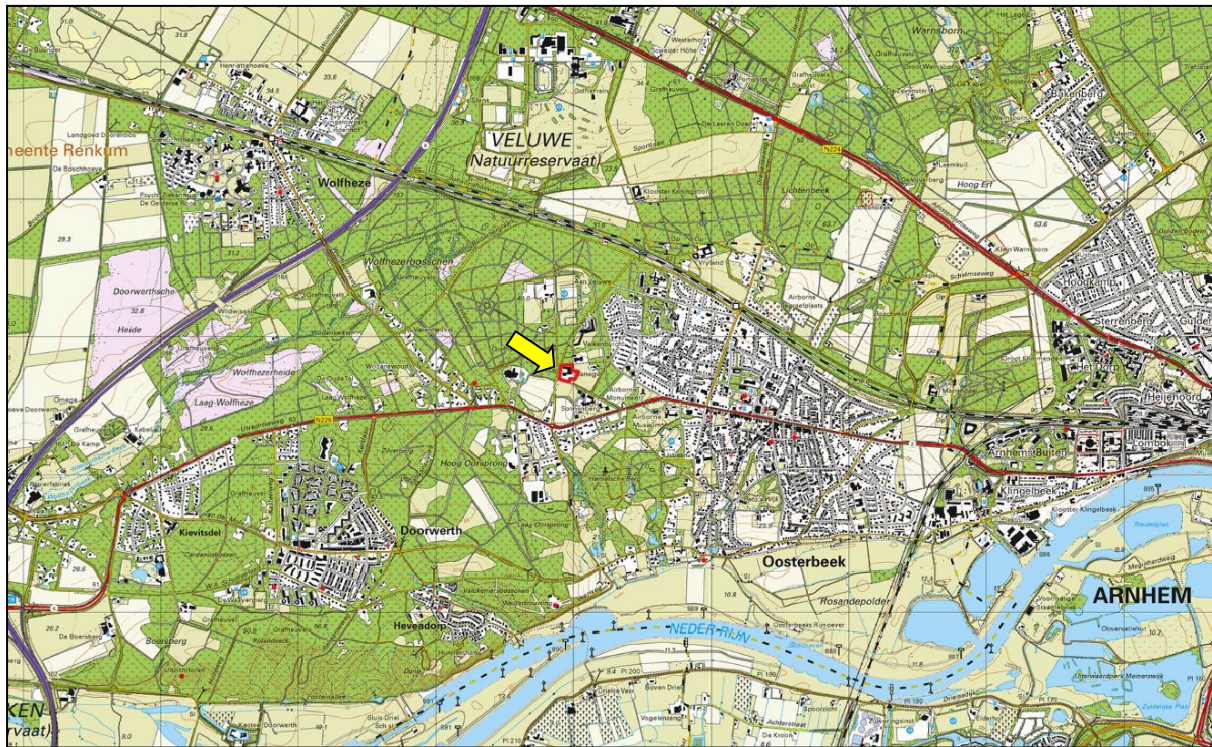
Het aanvullend ecologisch onderzoek is uitgevoerd naar aanleiding van de resultaten van de quickscan flora en fauna die Econsultancy op 17 mei 2018 op de onderzoekslocatie heeft uitgevoerd (rapport 6986.001).

Econsultancy is lid van de branchevereniging "Netwerk Groene Bureaus" en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde gedragscode en protocollen.

2 GEBIEDSBESCHRIJVING

2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving

De onderzoekslocatie ($\pm 1,2$ ha) ligt aan de Valkenburglaan 1, circa 1,7 kilometer ten noordwesten van de kern van Oosterbeek. Volgens de topografische kaart van Nederland, kaartblad 40 A (schaal 1:25.000), zijn de coördinaten van het midden van de onderzoekslocatie $X = 184.867$, $Y = 444.646$.

Figuur 1. Topografische ligging van de onderzoekslocatie.

De onderzoekslocatie betreft een manegegebouw met een dressuurhal, buitenbak, paardenstallen, weilanden en een kantoorgebouw. De oostzijde wordt begrensd door de Valkenburglaan met daarachter bosrijk gebied, evenals aan de noordzijde van de locatie. Aan de zuidwestzijde bevindt zich agrarisch (gras)landschap (figuur 2).

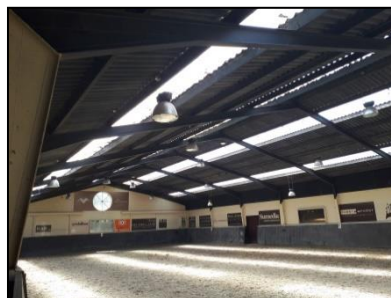
De figuren 3 t/m 8 geven een impressie van de onderzoekslocatie, middels foto's die zijn genomen tijdens het veldbezoek van de quickscan flora en fauna (rapport: 6986.001 d.d. 17 mei 2018).

Figuur 2. Luchtfoto onderzoekslocatie.

Figuur 2. Dressuurhal achter paarden buitenrijbak die gesloopt gaat worden.

Figuur 3. Binnenzijde dressuurhal.

Figuur 4. Dressuurhal grenzend aan open veld met bebouwing.

Figuur 5. Zijde dressuurhal met vloermuiskast.

Figuur 6. Achterzijde dressuurhal met bomenrij.

Figuur 7. Noorden en oosten van onderzoekslocatie is bosgebied.

2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie

De initiatiefnemer is voornemens een deel van de manege (paarden dressuurhal en stal) te slopen ten behoeve van de bouw van een grotere hal (paarden springhal).

3 RESULTATEN VOORGAAND ONDERZOEK

Uit de quickscan blijkt dat, om de effecten van de ingreep volledig te kunnen toetsen aan de Wet natuurbescherming er op sommige punten meer informatie is benodigd:

De bebouwing op de onderzoekslocatie in principe geschikt is als verblijfplaats voor gebouwbewonende vleermuizen, vanwege de aanwezigheid van geschikte openingen in de vorm van stootvoegen die toegang verlenen tot de spouwmuren aan de voorzijde van het gebouw. De paardenstallen zijn daardoor geschikt als verblijfplaats voor gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. Het onderdeel van het gebouw waarin de dressuurhal zich bevindt is door afwezigheid van dergelijke stootvoegen en de aanwezige dakbedekking ongeschikt. Aan deze zijde hangen aan de buitenkant echter vleermuiskasten die voor de werkzaamheden verplaatst dienen te worden, mits deze niet in gebruik zijn door vleermuizen. Bij eventuele renovatie van het aangrenzende gebouw moet er rekening worden gehouden met de loshangende boeiboord die tevens toegang verleend voor deze vleermuissoorten.

De genoemde soorten kunnen de bebouwing in principe gebruiken als zomerverblijfplaats, kraamverblijfplaats en paarverblijfplaats. Bij de sloop van de bebouwing kan daarom sprake zijn van verstoring en vernietiging ten aanzien van een vaste rust- en verblijfplaats van desbetreffende soorten.

Momenteel zijn er onvoldoende bruikbare gegevens beschikbaar over het gebruik van de onderzoekslocatie en de directe omgeving door vleermuizen. Gelet op de omvang van de onderzoekslocatie en de verschillende functies (verblijfplaats, foerageergebied en vliegroute) die het gebied op basis van habitatkenmerken kan hebben, is het mogelijk dat er overtredingen van de Wet natuurbescherming plaats zullen vinden met betrekking tot vleermuizen. Een aanvullend onderzoek binnen het geschikte seizoen dient meer uitsluitsel te geven over het gebruik van de onderzoekslocatie door vleermuizen. Vervolgens dient vastgesteld te worden of er overtredingen plaats zullen vinden bij de uitvoering van het project en of mitigerende maatregelen noodzakelijk zijn. De vleermuissoorten die onderzocht dienen te worden zijn gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger.

4 ONDERZOEKSMETHODIEK

Voor het aanvullend onderzoek naar vleermuizen is de functie van de onderzoekslocatie en de directe omgeving onderzocht. Hiervoor zijn in totaal vijf aanvullende veldbezoeken uitgevoerd (zie tabel II). De inventarisatiemethode is conform het vleermuisprotocol voor gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger (Netwerk Groene bureaus, 2017). De onderzoeksinspanning is gebaseerd op de functies zomerverblijfplaats, kraamverblijfplaats en paarverblijfplaats. Gedurende de periode juni tot en met half juli zijn drie veldbezoeken uitgevoerd voor de functies zomer- en kraamverblijfplaatsen. Gedurende de periode augustus en september zijn normaal twee veldbezoeken uitgevoerd. Tijdens alle veldbezoeken zijn de functies vliegroute en foerageergebied meegenomen in het onderzoek.

Tabel I. Onderzoeksinspanning per soortgroep

		april	mei	juni	juli	augustus	september
vleermuizen	tijdstip	-	1 x ochtend 2 x avond			-	2 x avond
	datum		6 juni, 28 juni en 9 juli				4 en 24 sept.
	functie		zomer- en kraamverblijfplaats				paarverblijfplaats

Tijdens de veldbezoeken waren de weersomstandigheden voor het waarnemen van vleermuizen gunstig. Tijdens geen van de veldbezoeken was de temperatuur lager dan 15 °C. De windsnelheid lag beneden de 3 Bft. en er was geen sprake van neerslag.

Alle veldbezoeken zijn uitgevoerd met behulp van een batdetector Petterson M500-384 met opname mogelijkheid. Een batdetector zet het voor het menselijk gehoor niet hoorbare ultrasone geluid van vleermuizen om naar frequenties die wel hoorbaar zijn. Op basis van de geluidsfrequenties en ritmes kunnen verschillende soorten vleermuizen worden onderscheiden. De opnamemogelijkheid is belangrijk omdat de geluidsopnames kunnen worden gebruikt voor het determineren van soorten die op basis van hun geluid moeilijk zijn te onderscheiden (met name Myotis-soort) en waarbij het sonogram uitsluitsel kan geven. Hierbij wordt gebruik gemaakt van analyseprogramma Batsound.

5 ONDERZOEKSRESULTATEN

Verblijfplaatsen binnen de onderzoekslocatie

Tijdens geen van de veldbezoeken zijn invliegende, uitvliegende, zwermende of gevel grijpende vleermuizen waargenomen binnen de onderzoekslocatie. Op basis van de huidige onderzoeksinspanning kan met voldoende zekerheid worden vastgesteld dat de te slopen bebouwing dit jaar geen functie heeft als vaste rust- en verblijfplaats voor vleermuizen.

Verblijfplaatsen buiten de onderzoekslocatie

Tijdens de eerste paarronde op 4 september is een baltende gewone dwergvleermuis opgevangen aan de buitenzijde (zuidzijde) van de rijbak. Het aantikken van de muur ten hoogte van de vleermuiskast aldaar wijst op gebruik van deze vleermuiskast. Tijdens de ronde op 24 september bleek een andere vleermuiskast, die aan het einde van de onderzoeksperiode tegen de muur van het woonhuis geplaatst is, in gebruik genomen. Beide verblijfplaatsen staan aangeduid in figuur 9 en 10. Het is tevens mogelijk dat de betreffende paarverblijfplaatsen in gebruik zijn door gewone dwergvleermuizen als winterverblijfplaats. Dit betekent dat beide vleermuiskasten een significante functie hebben voor de gewone dwergvleermuis. De verblijfplaatsen zullen van de geplande werkzaamheden geen hinder ondervinden.

Figuur 9. Verblijfplaatsen gewone dwergvleermuis.

Figuur 10. Vleermuiskasten in gebruik.

Verder zijn er geen invliegende, uitvliegende, zwermende of gevel grijpende vleermuizen buiten de onderzoekslocatie waargenomen.

Foeragerende vleermuizen

Tijdens de veldbezoeken zijn er buiten de onderzoekslocatie enkele foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Deze activiteit vindt vooral plaats langs de Valkenburglaan en Sonnenberglaan. Tevens is er tweemaal een gewone dwergvleermuis waargenomen die de bomen ten oosten van de rijbak gebruikt als foerageergebied.

Volgens de plannen zoals gecommuniceerd door de opdrachtgever blijven deze bomen aan de oostzijde van de rijbak staan wat betekent dat foerageerhabitat intact blijft. Aandacht wordt gevraagd voor het beperken van verlichting van deze rij bomen.

Vliegroutes

Vleermuizen maken veelal gebruik van lijnvormige (donkere) landschapselementen als houtsingels, beken en lanen om zich te verplaatsen tussen verblijfplaatsen en foerageergebieden. Tijdens alle

.....

veldbezoeken zijn slechts tweemaal een laatvlieger passerend waargenomen. Er is geen sprake van een vaste vliegtroute voor vleermuizen op de onderzoekslocatie. Overtreding ten aanzien van vlieg-routes is hierbij niet aan de orde.

6 TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING

Beschermingsregime

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten genieten binnen de Wet Natuurbescherming een strikte bescherming. Alle vleermuissoorten staan vermeld in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. Dit betekent dat ze beschermd zijn tegen verstoring van vaste rust- en verblijfplaatsen. Onder deze vaste rust- en verblijfplaatsen wordt verstaan: "het gehele systeem waarvan een populatie gebruik maakt tijdens de jaarcyclus van de soort". Dit houdt in dat niet alleen de zomer- en winterverblijfplaatsen maar ook de verbindingen hiertussen (vliegroutes) en de foerageergebieden bescherming genieten.

Vleermuizen zijn streng beschermd omdat dat ze erg kwetsbaar zijn. De afgelopen vijftig jaar zijn sommige soorten erg zeldzaam geworden of geheel verdwenen. Wanneer overwinterende dieren worden verstoord, is de kans groot dat ze sterven omdat ze dan teveel van hun vetreserve gebruiken. Maar al te vaak worden bomen gekapt en oude gebouwen gerenoveerd of gesloopt. Als zich hierin een vleermuiskolonie bevindt, heeft dat grote gevolgen voor de vleermuisstand in de wijde omgeving. Omdat ze meestal maar één jong per jaar krijgen, kan herstel erg lang duren. Vleermuizen kunnen zelf geen verblijfplaatsen maken en zijn dus afhankelijk van bestaande verblijfplaatsen. Daarnaast hebben ingrepen in het landschap ook negatieve gevolgen doordat foerageergebieden en vliegroutes, waar vleermuizen jaren achtereen gebruik van maken, verdwijnen. De impact die een ingreep kan hebben verschilt sterk per situatie en per soort waardoor meestal gedetailleerde gegevens nodig zijn om een passend advies te geven.

Functie van de onderzoekslocatie voor vleermuizen

Op basis van de gemaakte onderzoeksinspanning is redelijkerwijs uit te sluiten dat de onderzoekslocatie als vaste ruste- en verblijfplaats dient voor gebouwbewonende vleermuizen. Ondanks dat er aan de onderzoeksinspanning van het vleermuisprotocol is voldaan, kan het nooit volledig worden uitgesloten dat een incidentele verblijfsfunctie van één of enkele individuen wordt gemist. Het protocollair onderzoek blijft een reeks van momentopnames, waardoor niet elke avond en/of ochtend gedurende het seizoen onderzoek plaats kan vinden. Wanneer er tijdens de werkzaamheden onverhoopt toch één of meerdere vleermuizen worden aangetroffen dienen de sloopwerkzaamheden ter plaatse tijdelijk te worden gestaakt en dient er in eerste instantie contact te worden opgenomen met Econsultancy of een lokale vleermuisdeskundige. In overleg zal vervolgens worden bepaald hoe er verder gehandeld dient te worden en welke eventuele maatregelen getroffen moeten worden.

7 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Econsultancy heeft in opdracht van Harm Post Advies een aanvullend ecologisch onderzoek uitgevoerd aan de Valkenburglaan 1 te Oosterbeek.

Het aanvullend ecologisch onderzoek is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging en gedeeltelijke sloop van de aanwezige paardendressuurhal en stallen.

Functie onderzoekslocatie voor streng beschermde diersoorten

Tijdens de veldbezoeken zijn binnen de onderzoekslocatie geen vaste rust- en verblijfplaatsen van gebouwgebonden vleermuizen aangetroffen die hinder zullen ondervinden van de geplande werkzaamheden. Daarnaast maakt de locatie geen onderdeel uit van het essentieel leefgebied van vleermuizen en zijn er geen vliegroutes aangetroffen. De onderzoekslocatie heeft dan ook geen essentiële functie voor vleermuizen.

Met betrekking tot de rij bomen ten oosten van de paardenrijbak wordt de aanbeveling gedaan deze zo min mogelijk te verstoren. Aandacht voor verlichting van deze bomen is gewenst.

De vleermuiskasten aan de zuidzijde van de paardenrijbak en de oostzijde van het woonhuis zijn voor de gewone dwergvleermuis gebleken van significante waarde te zijn. Verstoring van deze kasten is zonder ontheffing en mitigerende maatregelen niet toegestaan. Met de huidige plannen zal verstoring echter niet plaatsvinden.

Conclusie

Ten opzichte van streng beschermde diersoorten zijn geen vervolgstappen benodigd. Met betrekking tot de voorgenomen plannen is overtreding van de Wet natuurbescherming ten aanzien van vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen niet aan de orde.

Verklarende woordenlijst

Activiteitenplan

Een activiteitenplan dient als begeleidend document voor een ontheffingsaanvraag. In het activiteitenplan zijn maatregelen verwoord waarmee de functionaliteit van een rust- of verblijfplaats van een beschermde soort behouden blijft en schade aan individuen wordt voorkomen.

Externe werking

Niet alleen activiteiten in een Natura 2000-gebied/EHS hebben invloed op de staat van instandhouding van het gebied, ook activiteiten buiten het gebied kunnen de natuurwaarden in een gebied beïnvloeden. Dit wordt "externe werking" genoemd. Er bestaat geen ruimtelijke grens voor externe werking: bepalend zijn de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de soorten en habitattypen in het Natura 2000-gebied/ EHS, ongeacht de afstand tot het beschermde gebied.

Expert Judgement

Inschatting van een deskundige op grond van zijn kennis en ervaring.

Foerageerhabitat

Het gebied waarbinnen een soort voedsel zoekt.

Foerageren

Zoeken en vinden van voedsel door dieren (jachtgebied).

Functioneel leefgebied

Hiermee wordt het gebied dat is benodigd om de functionaliteit van een voortplantingsplaats of van een vaste- rust of verblijfplaats te behouden. Een nestlocatie of voortplantingsplaats kan bijvoorbeeld alleen succesvol functioneren, wanneer er voldoende habitat (schuilgelegenheid, voedsel etc.) van voldoende kwaliteit aanwezig is om te kunnen paren, eieren te leggen en jongen groot te brengen.

Gunstige staat van instandhouding

Er is sprake van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitatype als de omstandigheden waarin de soort of het habitatype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitatype.

Habitat

Omvat de plaatsen waar een bepaald organisme voorkomt doordat de abiotische en biotische factoren (niet levende en levende natuur) van die plaatsen voldoen aan de eisen en toleranties die het organisme stelt om te kunnen overleven, groeien en zich voortplanten.

Kraamverblijfplaats

Voortplantingsplaats van vleermuizen. Het gaat hierbij vaak om de vrouwelijke exemplaren van een kolonie (ook wel kraamgroep genoemd) die gezamenlijk hun jongen grootbrengen. De aantallen vleermuizen in een kraamgroep kun oplopen tot meerdere honderden exemplaren.

Landschappelijk inpassingsplan

Het inpassen van ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied middels een ontwerp van de groenvoorziening, dat voldoet aan het beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit. Hierdoor wordt zorg gedragen dat een ruimtelijke ontwikkeling past in het landschap.

Landhabitat

Amfibieën zijn voor de voortplanting afhankelijk van water. Buiten de voortplantingsperiode maakt de soortgroep gebruik van landhabitat als onderdeel van het leefgebied. Landhabitat voor amfibieën omvat onder andere structuurrijke of opgaande vegetatie zoals (loof)bos, houtwallen, struikgewas, heide, ruigtekruiden, vegetaties en moeras.

Mitigerende maatregelen

Maatregelen die negatieve effecten bij een ingreep voorkomen of reduceren.

Omgevingscheck

Een omgevingscheck wordt uitgevoerd bij verlies van leefgebied van een jaarrond beschermde functie van een soort die door een ingreep (tijdelijk) verloren gaat. De omgeving van de ingreep wordt door een ter zake deskundige beoordeeld op aanwezigheid van voldoende alternatief leefgebied en/of potentiële verblijfplaatsen.

Ontheffing

De Wet natuurbescherming is gemaakt om planten- en diersoorten die vrij in het wild leven te beschermen. Om deze kwetsbare soorten te beschermen bevat de Wet natuurbescherming een aantal verbodsbepalingen. Onder bepaalde voorwaarden mogen de activiteiten wel doorgaan, daarvoor kan een ontheffing benodigd zijn. Een ontheffing is een besluit waarbij in een individueel concreet geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt gemaakt.

Paarverblijfplaats

Dit is een verblijfplaats die hoofdzakelijk in het najaar (september/oktober) door vleermuizen worden gebruikt om te paren. Eén mannetje kan een dergelijke verblijfplaats met meerdere vrouwtjes delen. In de omgeving van de paarverblijfplaats wordt veelal door het territoriale mannetje middels baltsvluchten getracht vrouwtjes aan te lokken.

Populatie

Een biologische populatie is een groep individuen van dezelfde soort die zich onderling voortplant en als zodanig geïsoleerd is van andere zulke groepen.

Rode Lijst

Rode Lijsten laten zien welke soorten zijn verdwenen en welke soorten in een gebied sterk zijn achteruitgegaan of zeldzaam zijn. Er bestaan verschillende Rode Lijsten. Voor vogels, voor zoogdieren, planten, paddenstoelen, insecten en voor allerlei andere soortgroepen. Rode Lijsten hebben geen officiële juridische status. Plaatsing op de lijst maakt een dier dus nog geen 'beschermde diersoort' in de zin van de Wet natuurbescherming. De Rode Lijsten hebben in de praktijk wel een belangrijke signaleringfunctie. Door de Rode Lijst te raadplegen, kunnen alle instellingen die met natuurbehoud te maken hebben rekening houden met bedreigde soorten.

Significant negatief effect

Een effect is in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 significant als de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied dreigen te worden aangetast.

Het begrip 'significant' staat centraal in de toepassing van het beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden bij zowel vaststelling van beheerplannen als de vergunningverlening. Het bepaalt of een uitvoerige toetsing, een zogenaamde passende beoordeling, moet worden uitgevoerd. Indien als gevolg van een ingreep de toekomstige oppervlakte habitat of leefgebied, aantal van een soort of kwaliteit van een habitat lager zal worden dan zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling, dan kan sprake zijn van significante gevolgen. Voor het goede begrip, de soorten hoeven er niet te zitten, het gebied moet geschikt zijn voor de soorten.

Vaste rust- of verblijfplaats

Een plek binnen het leefgebied van een soort die essentieel is voor de levenscyclus van een individu. De Wet natuurbescherming omschrijft niet exact wat een vaste rust- of verblijfplaats is. Dit is soortafhankelijk.

Vliegroute

Een vaste route die door vleermuizen wordt gebruikt tussen de verblijfplaatsen naar foerageergebieden.

Winterverblijfplaats

Verblijfplaats die gebruikt wordt om de periode van winterrust te overbruggen. Voor vleermuizen zijn dit vorstvrije, maar koele en vochtige plekken. Er kan sprake zijn van massaverblijfplaatsen, verblijfplaatsen van kleine groepen of één of enkele individuen.

Zomerverblijfplaats

Is een vleermuisverblijfplaats anders dan een kraamverblijf. Buiten de kraamperiode worden deze door vrouwtjes gebruikt, binnen de kraamperiode door individuele mannetjes.

